

РАЗДЕЛ 4 ФАЛЬКЛОР – МІФАЛОГІЯ – МОВА

РЭПРЭЗЕНТАЦЫЯ МІФАЛОГІІ ХРЫСЦІЯНСКАЙ СВЯДОМАСЦІ Ў БЕЛАРУСКАЙ І АНГЛІЙСКАЙ ФРАЗЕАЛОГІІ: ПАРАЎНАЛЬНА-СУПАСТАЎЛЯЛЬНЫ АСПЕКТ

В. А. Арцёмава

*Доктар філалагічных навук, прафесар,
Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт
вул. Захарава, 21, 220034, г. Мінск, Беларусь,
artimosha2008@rambler.ru*

У артыкуле разглядаюцца беларуская і англійская фразеалагічныя сістэмы з пункту гледжання рэпрэзентацыі міфалогіі хрысціянскай свядомасці ва ўспрыманні навакольнай рэчаіснасці. Для беларускай лінгвакультуры характэрны большы ўхіл у бок міфалагізму і фалькларызму прасторавых адносін у параўнанні з англійскай, што абумоўлена шырокім выкарыстаннем з’яў беларускага фальклору і міфалогіі ў якасці вобразнай асновы фразеалагізмаў. Гэтая асаблівасць, у сваю чаргу, вызначае стаўленне суб’екта да аб’екта намінацыі і надае беларускім адзінкам з прасторавай семантыкай пэўныя азначна-эмацыйныя характарыстыкі. У структуры англійскіх ідыём з прасторавай семантыкай міфа-фальклорныя лексемны не сустракаюцца, таму адзінкі пазбаўлены канатацый і нейтральныя. Яны адлюстроўваюць хрысціянскую культурную традыцыю ўспрымання і рэпрэзентацыі прасторавых адносін.

Ключавыя словы: фразеалогія; міфалогія; хрысціянства; вобразны складнік; прастора.

РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ МИФОЛОГИИ ХРИСТИАНСКОГО СОЗНАНИЯ В БЕЛОРУССКОЙ И АНГЛИЙСКОЙ ФРАЗЕОЛОГИИ: СРАВНИТЕЛЬНО-СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ

О. А. Артёмова

*Доктор филологических наук, профессор,
Минский государственный лингвистический университет
ул. Захарова, 21, 220034, г. Минск, Беларусь,
artimosha2008@rambler.ru*

В статье рассматриваются белорусская и английская фразеологические системы в аспекте представленности мифологии христианского сознания при восприятии окружающей действительности. Для белорусской лингвокультуры характерен больший уклон в сторону мифологизма и фольклоризма пространственных отношений по

сравнению с английской, что обусловлено широким использованием явлений белорусского фольклора и мифологии в качестве образной основы фразеологических единиц. Эта особенность, в свою очередь, определяет отношение субъекта к объекту номинации и придает белорусским единицам с пространственной семантикой определенные оценочно-эмоциональные характеристики. В структуре английских фразеологизмов с пространственной семантикой мифо-фольклорные лексемы не встречаются, поэтому единицы лишены коннотации и нейтральны. Они отражают христианскую культурную традицию восприятия и представления пространственных отношений.

Ключевые слова: фразеологизм; мифология; христианство, образная составляющая; пространство.

REPRESENTATION OF THE MYTHOLOGY OF CHRISTIAN CONSCIOUSNESS IN BELARUSIAN AND ENGLISH PHRASEOLOGY: A COMPARATIVE-CONTRASTIVE ASPECT

O. A. Artsiomava

*Doctor of Philology, Professor,
Minsk State Linguistic University,
Zakharova St., 21, 220034, Minsk, Belarus,
artimosha2008@rambler.ru*

The article examines the Belarusian and English phraseological systems in the aspect of representation of the mythology of Christian consciousness in the perception of the surrounding reality. Belarusian linguoculture is characterized by a greater bias towards mythologism and folklorism of spatial relations compared to English, which is due to the widespread use of the phenomena of Belarusian folklore and mythology as a figurative basis for phraseological units. This feature, in turn, determines the attitude of the subject to the object of the nomination and gives Belarusian units with spatial semantics certain evaluative and emotional characteristics. In the structure of English phraseological units with spatial semantics, mythological and folklore lexemes are not found, therefore the units are devoid of connotation and are neutral. They reflect the Christian cultural tradition of perception and representation of spatial relations.

Keywords: phraseological unit; mythology; Christianity, figurative component; space.

Фразеалагічны фонд – адна з крыніц павышэння выразных якасцей маўлення. Фразеалагізмы адлюстроўваюць эвалюцыю мовы, тыповыя рысы лексіка-граматычнага ладу, даюць магчымасць сцісла сказаць аб з’явах рэчаіснасці, вобразна прадставіць іх і выказаць эмацыянальна-ацэначныя адносіны моўцы да гэтых з’яў. Супастаўленне фразеасістэм розных моў дазваляе акрэсліць універсальныя характарыстыкі ўспрыняцця рэчаіснасці чалавекам, а на іх фоне паказаць нацыянальна-спецыфічныя рысы светабачання пэўнага этнасу.

Прадметам нашага супастаўляльнага даследавання сталі 606 беларускіх і 800 англійскіх фразеалагічных адзінак (ФА) з прасторавай семантыкай, вылучаныя метадам суцэльнай выбаркі з беларускіх і англійскіх фразеалагічных слоўнікаў [1], [9], [10], [14], [15], [20 – 29]. На падставе семантычнай класіфікацыі фразеалагізмаў А. М. Баранавы і А. Д. Дабравольскага [5] намі распрацавана таксаномія катэгорыі прасторы ў беларускіх і англійскіх фразеалагізмах, заснаваная на анамасіялагічных прынцыпах, якія «даюць магчымасць згрупаваць фразеалагічныя адзінкі па пэўных семантычных варыянтах» [2]. Трактоўку ФА з пункту гледжання семантычнай непадзельнасці мэтазгодна праводзіць на аснове метаду кампанентнага аналізу: цэльнае тлумачэнне фразеалагізма, прапанаванае слоўнікам, дзеліцца на шэраг дробных семантычных кампанентаў – сем. У залежнасці ад дынамічнага або статычнага характару прасторавых адносін намі выдзелены два цэнтры: мікраполе дынамікі і мікраполе статыкі. Паралельна былі ўстаноўлены ўзаемасувязі і супадпарадкаванні значэнняў ФА у межах кожнага мікраполя на аснове бінарных апазіцый. Выяўленне членаў апазіцыі праводзілася па пэўнай семантычнай прыкмеце – хуткасці перамяшчэння аб’екта, памеру, адлегласці і інш. Такім чынам, было вылучана 25 фразеасемантычных мікрагруп рознай ступені абстракцыі, сукупнасць якіх уяўляе сабой сістэму пакрокавага члянэння прасторавага фрагмента пазамоўнай рэчаіснасці, адлюстраванага ў мове фразеалагічнымі сродкамі.

І. Дынамічныя прасторавыя адносіны.

1. Фазаваць перамяшчэння:

а) пачатак перамяшчэння: бел. *знімацца з якара*, англ. *weigh the anchor*;

б) канец перамяшчэння: бел. *ні з месца*, англ. *at a standstill*;

в) прыезд, прыход, з’яўленне: бел. *тут як тут*, англ. *beat up somebody’s quarters*;

г) адыход, ад’езд, знікненне: бел. *выносіць ногі*, англ. *show a clean pair of heels*.

2. Напрамак перамяшчэння:

а) адкуль: бел. *з-за граніцы* – англ. *from abroad*;

б) куды: бел. *за граніцу* – англ. *over seas*;

в) траса перамяшчэння (адкуль куды): бел. *сюды-туды* – англ. *back and forth*.

3. Спосаб перамяшчэння: бел. *мераць нагамі* – англ. *on a shank’s pony*.

4. Характар перамяшчэння: бел. *на карачках* – англ. *on all fours*.

5. Асяроддзе перамяшчэння: бел. *плысці як трэска* – англ. *swim like a cork*.

6. Хуткасць перамяшчэння:

а) хуткае перамяшчэнне: бел. *адна нага тут другая там* – англ. *put your best leg forward*;

б) павольнае перамяшчэнне: бел. *везці на валах* – англ. *<go, move, deliver> at a snail's gallop (pace)*;

в) перамяшчэнне з аднолькавай хуткасцю: бел. *ісці <нага> ў нагу* – англ. *<walk, march> in step with someone*.

II. Статычныя прасторавыя адносіны.

1. Месцазнаходжанне:

а) з указаннем на блізкасць/ аддаленасць аб'екта:

• блізка: бел. *над бокам*, англ. *at hand*;

• далёка: бел. *дзе камар козы пасе* – англ. *at the back of beyond*;

б) без указання на блізкасць/ аддаленасць аб'екта:

у адным месцы:

– добрае, роднае, вядомае месца: бел. *абяцаная зямля* – англ. *the promised land*;

– дрэннае, чужое, невядомае месца: бел. *бог ведае дзе* – англ. *god knows where*;

– нейтральны локус: бел. *на вуліцы* – англ. *on the kern*;

• месцазнаходжанне ў розных месцах: бел. *там і сям* – англ. *here and there*;

в) нідзе: бел. *ні тут ні там* – англ. *neither here nor there*.

2. Метрычныя характарыстыкі (памер):

а) вялікі: бел. *вярста каломенская* – англ. *a long drink of water*;

б) малы: бел. *кату на пяту* – англ. *knee-high to a grasshopper*;

в) бязмежная: бел. *няма граніцы* – англ. *sky is the limit*;

г) абмежаваная прастора: бел. *у чатырох сценах* – англ. *within four walls*.

3. Тапалагічныя характарыстыкі (форма): бел. *круглы як бярвяно* – англ. *as round as a barrel*.

Міфалагізм – надзяленне мастацкіх тэкстаў схаваным міфалагічным падтэкстам праз суаднясенне іх з архетыповымі каранямі, якія змяшчаюцца ў міфах. Міф – комплекс уяўленняў пра свет, самая ранняя форма духоўнай культуры. Даследчыкі аналізуюць міф праз бінарныя апазіцыі, знаходзячы ў міфах дуалізацыю сваё–чужое. У дачыненні да прасторы і часу *сваё* семантызуецца як засвоенае чалавекам, гарманізаванае, а *чужое* – як незасвоенае, небяспечнае.

Тэрмін «фалькларызм» прапанаваны французскім фалькларыстам XIX стагоддзя П. Себіё для характарыстыкі фальклорных інтарэсаў пісьменнікаў, крытыкаў, публіцыстаў, іх зваротаў да сюжэтаў, матываў і выяў вуснай народна-паэтычнай творчасці. Для пісьменнікаў фальклор быў крыніцай пазнання духоўнага жыцця народа, адным з найважнейшых

сродкаў узбагачэння ўласнай мастацкай творчасці элементамі народнай культуры, народна-паэтычнымі сюжэтамі, матывамі і вобразамі, жанрава-стылістычнымі формамі [11].

Для моваведаў можа быць цікавы такі аспект, як ступень міфалагізму і фалькларызму прасторавых уяўленняў, зафіксаваных у беларускіх і англійскіх ФА. У ходзе аналізу была падлічана колькасць ФА з вобразнымі асновамі, звязанымі з феноменамі беларускай і англійскай міфалогіі і фальклору у кожнай мікрагрупе. Найвышэйшая ступень міфалагізацыі і фалькларызацыі была выяўлена ў мікрагрупах «прыход, прыезд, з'яўленне»,

«напрамак перамяшчэння», «добрае, роднае, вядомае месца – дрэннае, чужое, невядомае месца», «далёка». Разгледзім кожную мікрагрупу асобна.

• **Прыход, прыезд, з'яўленне.** Падгрупа прадстаўлена 53 беларускімі і 56 англійскімі фразеалагізмамі. Семантычны аналіз паказвае, што ў беларускай і англійскай лінгвакультурах з'яўленне ці прыход без папярэджання ці запрашэння непажаданы і ўспрымаецца аднолькава – адмоўна: бел. *нялегкая гоніць каго*, англ. *darken someone's door(s)* 'з'яўляцца, прыходзіць без запрашэння'. У беларускай мове негатыўная канатацыя ўзмацняецца адмоўнымі фальклорнымі вобразамі, звязанымі са смерцю, хваробай, беднасцю (*ліха, нялегкая, нячыстая сіла, нячысцік, чорт: ліха нясе каго, нялегкая гоніць каго, нячыстая <сіла> гоніць (прыгнала) каго, нячысцік нясе каго, халера прынесла каго*), а ў англійскай узнікае за кошт каляровай сімволікі: *darken somebody's door* утрымлівае дзеяслоў *darken*, які мае значэнне 'зацямяць, рабіць цёмным'.

• **Напрамак перамяшчэння.** Былі выяўлены наступныя тыпы перамяшчэння:

1) аблатыўнае (*адкуль?*) – перамяшчэнне ад арыенціру (8 беларускіх і 7 англійскіх ФА): бел. *з-за кратаў*, англ. *from behind bars* 'з турмы';

2) алатыўнае (*куды?*) – перамяшчэнне да арыенціру (54 беларускіх і 47 англійскіх ФА): бел. *за свет*, англ. *to the middle of nowhere* 'за трыдзевяць зямель';

3) транслатыўнае (*адкуль куды?*) – перамяшчэнне ад арыенціру да іншага арыенціру (14 беларускіх і 17 англійскіх ФА): бел. *туды і сюды*, англ. *to and from* 'туды і сюды'.

У дадзенай групе вылучаецца падгрупа беларускіх і англійскіх фразеалагізмаў, у значэнні якіх на чарзе з семай 'напрамак руху' актуалізуецца сема 'адсылка аб'екта для вызвалення асабістай прасторы моўцы'. Такія адзінкі ўжываюцца з прэдыкатамі ў пабуджальным ладзе і не могуць сустракацца аўтарэфэрэнтна ў апісальным кантэксте: бел. *ідзі да д'ябла*, англ. *go to hell*. (* *Ён хадзіў да д'ябла*, англ. **He went to hell*).

• **Добрае, роднае, вядомае месца – дрэннае, чужое, невядомае месца.** Крытэрыям адбору ФА гэтай групы быў паказчык асвоенасці прасторы чалавекам. Апазіцыя *асвоенасць* (добрае, роднае, вядомае месца) – *неасвоенасць* (дрэннае, чужое, невядомае месца) з’яўляецца рэалізацыяй больш шырокай семантычнай апазіцыі *свой – чужы*, што, па меркаванні Т. Аліферчык, звязана з універсальнай формай дзейнасці чалавека ў адносінах да прасторы: яе асваенне – пераўтварэнне «чужой», хаатычнай, «нячыстай» у «сваю», касмічную, упарадкаваную, «чыстую» [3, с. 48].

Характар стаўлення моўцы да локусаў і іх ацэнка звязаны са спецыфікай фразеалагічнага значэння, у якім, у адрозненне ад аднаслоўных прасторавых намінацый, на першы план выступае не дэнататыўна-сігніфікатыўны кампанент значэння, а канатацыйны, што праяўляецца ў экспрэсіўнасці, ацэначнасці і эмацыянальнасці ФА. Гэта асаблівасць фразеалагізмаў падмацоўваецца значным колькасным перавышэннем ФА са значэннем ‘дрэннае, чужое, невядомае месца’ над ФА са значэннем ‘добрае, вядомае, роднае месца’ як у беларускай, так і ў англійскай мовах: 17 беларускіх і 53 англійскія ФА са значэннем ‘добрае, вядомае, роднае месца’, 46 беларускіх і 67 англійскіх ФА са значэннем ‘дрэннае, чужое, невядомае месца’. Дадзеная асіметрыя пацвярджае агульнае палажэнне аб перавазе ў мове фразеалагізмаў, што адлюстроўваюць «негатыўныя бакі жыцця чалавека, усяго таго, што не адпавядае ўстаноўленым у грамадстве нормам ці з’яўляецца адхіленнем ад іх» [12, с. 85]. Як адзначае В. Д. Дзеўкін, «чалавеку пастаянна даводзіцца сустракацца з пераадоленнем недахопаў, памылак, кепскага. Таму гэта «так трывала адлюстравана ў мове» [7, с. 160]. Беларускія і англійскія фразеалагізмы са значэннем ‘дрэннае, чужое, невядомае месца’ часта падаюцца ў слоўніках з паметамі: бел. *неадабр.* (*неадабральны*) – англ. *disapprov.* (*disapproving*).

Адносіны моўцы да локусу ў ФА са значэннем ‘дрэннае, чужое, невядомае месца’ гістарычна абумоўлена іх унутранай формай, якая, на думку В. М. Тэліі, «ёсць асацыятыўна-вобразны матывавальны комплекс, што арганізуе змест у мове» [16, с. 12]. Беларускія фразеалагізмы ў параўнанні з англійскімі фразеалагізмамі падгрупы «дрэннае, чужое, невядомае месца» маюць больш разнастайную ўнутраную форму, дзе прысутнічаюць фальклорныя феномены і рэаліі жыцця беларускага народа:

1) **агонь** (*агонь ведае дзе*) – увасабленне стыхіі ў славянскай міфалогіі, бог, які знаходзіцца на вышэйшым узроўні славянскага міфалагічнага пантэона [18];

2) **вятры** (*вятры ведаюць дзе*) – з’ява прыроды, якая персаніфікуецца ў народных павер’ях або надзяляюцца ўласцівасцямі дэманічнай істоты [19, с. 357];

3) **грымота** (*грымота ведае дзе*) – раскацістыя гукі грому, што ўспрымаецца як караючая сіла, прылада Бога і разам з тым як сіла, што апладняе і звязана з нябеснай вільгаццю і ўрадлівасцю [6, с. 558];

4) **злыдні** (*злыдні ведаюць дзе*) – нячысцікі, варожыя духі, якія насылаюць на чалавека няшчасці. Гэта малыя, гарбатыя, скручаныя стварэнні ў вялізных ботах і шапках або касматыя, у выглядзе ці то катой, ці то сабак. У хаце, на якую яны нападаюць, знікае дабрабыт [6, с. 188];

5) **кадук** (*кадук ведае дзе*) – нячысцік, што з’ядае немаўлят і тым прыводзіць род да вымарачнасці. Сваё імя атрымаў ад лацінскай назвы хваробы *caducus* ‘падучы’ (хворы на эпілепсію) [6, с. 208];

6) **каланіца** (*каланіца яго ведае дзе*) – калёсная мазь (часцей адпрацаваная) [17, с. 264];

7) **ліха** (*ліха яго ведае дзе*) – ва ўсходнеславянскай міфалогіі персаніфікаванае ўвасабленне злгой долі, гора. У казках яго паўстае ў абліччы худой жанчыны без аднаго вока. Сустрэча з ёй можа прывесці да страты рукі або смерці чалавека [13, с. 319];

8) **немач** (*немач яго ведае дзе*): а) недамаганне, слабасць, хвароба; б) гора, няшчасце [13, с. 387];

9) **нячыстая сіла** (*нячыстая сіла носіць каго дзе*) – чорт, д’ябал, ва ўсходніх славян агульная назва для ўсіх ніжэйшых дэманалагічных істот [13, с. 396];

10) **нячысцік** (*нячысцік яго ведае дзе*) – у забабонах: нячыстая сіла, чорт [17, с. 397];

11) **пярун** (*пярун яго ведае дзе*) – у славянскай міфалогіі бог грому і маланкі [6, с. 404];

12) **смуткі** (*смуткі яго ведаюць дзе*) – пачуццё суму, маркоты, журбы [17, с. 611];

13) **халера** (*халера яго ведае дзе, халера носіць дзе*) – дэманалагічная постаць хваробы, ад якой людзі мруць як мухі [17];

14) **хвароба** (*хвароба ведае дзе*) – з гледзішча міфалагічнага светаўспрымання выступае як прынятае ў дадзеным соцыўме ўяўленне пра адхіленне ад нармальнага стану, парушэнне гармоніі, раўнавагі жыцця чалавека [19, с. 530–531];

15) **хрэн** (*хрэн яго ведае дзе*) – шматгадовая травяністая расліна з мясістым горкім каранем, якая выкарыстоўваецца як горкая прыправа [17, с. 726].

Семантыка гэтых лексем сведчыць аб успрыманні невядомага локусу ў беларускай лінгвакультуры як неасвоенага, чужога, небяспечнага. Аб гэтым сведчыць і адсутнасць саматызмаў у структуры фразеалагізмаў прыведзенай групы: аб’ект, які знаходзіцца невядома дзе, нельга ўбачыць, пачуць ці дакрануцца да яго. А тое, што нельга ўспрыняць органамі пачуццяў, міфалагізуецца і сакралізуецца. Менавіта з гэтай

прычыны беларускія ФА, вобразна звязаныя з падобнымі феноменамі народнай культуры, часта адносяцца да прастамоўнага фразеалагічнага пласта і суправаджаюцца ў слоўніках паметамі: бел. *праст.* (*прастамоўны*) – англ. *substand (substandard)*.

Побач з язычніцкімі ў беларускіх і англійскіх фразеалагізмах прысутнічаюць вобразы, звязаныя з рэлігіяй, якая ўзнікла значна пазней (хрысціянствам і мусульманствам):

16) **алах (Allah)** (бел. *алах ведае дзе*, англ. *Allah knows where*) – арабскае слова, што азначае 'адзіны бог';

17) **бог (God, Lord)** (бел. *бог ведае дзе*, англ. *God knows where*) – назва асаблівай сутнасці ў дэістычных і тэістычных вучэннях;

18) **чорт (devil, deuce)** (бел. *чорт ведае дзе*, англ. *the devil (deuce) knows where*) – ліхі дух, які шкодзіць толькі чалавеку і супрацьстаіць Богу. Вобраз чорта мае дахрысціянскае паходжанне, але быў істотна дапоўнены хрысціянскімі ўяўленнямі пра д'ябла [19, с. 554];

Наяўнасць супярэчлівых і антанімічных намінацый у структуры беларускіх і англійскіх ФА са значэннем 'дрэннае, чужое, невядомае месца' адлюстроўвае дуалістычны прынцып успрымання навакольнай рэчаіснасці чалавекам.

Падгрупа «добрае, вядомае, роднае месца», у адрозненне ад падгрупы «дрэннае, чужое, невядомае месца», прадстаўлена ў колькасных адносінах значна вузей. Гэта звязана з успрыманнем добрага, вядомага, роднага локусу як свайго, уласнага, эталоннага, а ўсё, што не супярэчыць нормам, на думку навукоўцаў (В. М. Макіенка, В. М. Тэлія, Н. Ф. Алефірэнка), менш адлюстравана ў фразеалогіі.

Як паказала даследаванне, у беларускай і англійскай лінгвакультурах «добрае месца» звязана з вобразамі:

1) **Хрыста (бога)** (бел. *у Хрыста за пазухай*, англ. *in God's pocket*) – заснавальніка адной з сусветных рэлігій – хрысціянства;

2) **Аўраама** (англ. *in Abraham's bosom*) – першага яўрэя і родапачынальніка ўсяго яўрэйскага народа;

3) **нябеснага царства** (бел. *царства нябеснае*, англ. *the heavenly kingdom*) – сяміцкага выраза, у якім нябёсы замяняюць імя бога і з'яўляюцца ўвасабленнем найвышэйшай асалоды і шчасця.

Падобныя лексемны значна ўзмацняюць станоўчую канатацыю ФА са значэннем 'добрае, вядомае, роднае месца', што, як правіла, падаюцца ў слоўніках з паметай бел. адабр. (адабральны) – англ. *approv (approving)*.

• **Далёка.** Паняцце «далёка» прадстаўлена ў беларускай і англійскай фразеасістэмах значна вузей, чым паняцце 'блізка'. Успрыманне аддаленай прасторы як чужой, неабжытай і нават небяспечнай абумовіла адсутнасць саматызмаў у структуры ФА дадзенай групы: аддалены аб'ект нельга ўбачыць, дакрануцца ці пачуць. Невыпадкова ў фразеалагізмах са значэннем «далёка» выяўляюцца вобразы, звязаныя:

1) з краем, мяжой чаго-небудзь: бел. *на краі свету*, англ. *at the world's end*;

2) з немагчымасцю ўбачыць – у беларускай мове (за вачыма 'вельмі далёка') і пачуць – у англійскай мове (*out of earshot, a far cry, out of hearing* 'за межамі чутнасці');

3) з міфалагічнымі істотамі і прадстаўнікамі фаўны: *чорт* (у *чорта ў зубах*), *мядзведзь* (*мядзвежы куток*), *крумкач* (*куды крумкач касцей не зносіў*), *зязюля* (*дзе зязюлі не кукуюць*), *камар* (*дзе камар козы пасе*).

Падобныя беларускія ФА маюць адмоўную канатацыю: ідыёма *ў чорта ў зубах* не толькі абазначае «вельмі далёка», але і нясе пеяратыўную афарбоўку, што падкрэслівае нежаданне чалавека пераадоліць сябе, зрабіць намаганні для дасягнення аб'екта, што знаходзіцца на вялікай адлегласці. Англійскія ФА падгрупы «далёка» пазбаўлены канатацыі і з'яўляюцца нейтральнымі: *nowhere near, out of the way, miles away* 'вельмі далёка'. Такім чынам, можна гаварыць пра пэўную міфалагізацыю аддаленага месцазнаходжання аб'екта ў беларускай мове і яе адсутнасць у англійскай.

Несупадзенне вобразаў, ацэначнасці, функцыянальна-стылістычнай суаднесенасці і марфемна-сінтаксічнай структуры ўплываюць на ступень эквівалентнасці беларускіх і англійскіх фразеалагізмаў. Група са значэннем «далёка» характарызуецца найменшай колькасцю фразеалагічных эквівалентаў і перавагай фразеалагічных адпаведнасцей і безэквівалентных ФА у параўнанні з падгрупай «блізка». Прыкладам беларускіх безэквівалентных ФА ў супастаўленні з англійскай мовай выступаюць наступныя фразеалагізмы: *дзе зязюлі не кукуюць, дзе камар козы пасе, у чорта ў зубах*. Прыкладамі англійскіх ФА, якія не маюць адпаведнікаў у беларускім фразеалагічным фондзе, з'яўляюцца фразеалагізмы *out of earshot, a far cry, out of hearing* 'за межамі слыху'. Безэквівалентныя беларускія і англійскія ФА падкрэсліваюць «асабліваасці псіхалогіі, спосабу мыслення, спецыфічных умоў матэрыяльнага і духоўнага жыцця носбітаў мовы» [4, с. 116], выяўляюць нацыянальную спецыфіку вобразнага ўспрымання прасторавых адносін у беларускай і англійскай лінгвакультурах.

Такім чынам, беларуская і англійская фразеасістэмы ў рознай ступені захавалі прыкметы міфалагічнай свядомасці і ўспрымання навакольнай рэчаіснасці. Беларускай лінгвакультуры ўласцівы большы ўхіл да міфалагізму і фалькларызму прасторавых адносін у параўнанні з англійскай, што выклікана шырокім выкарыстаннем у якасці вобразнай асновы ФА феноменаў беларускага фальклору і міфалогіі. Гэта асабліваасць, у сваю чаргу, абумоўлівае стаўленне суб'екта да аб'екта намінацыі і надае беларускім ФА з прасторавай семантыкай пэўныя ацэначныя і эмацыйныя характарыстыкі. У структуры англійскіх ФА з прасторавай семантыкай міфалогічныя лексемны не сустракаюцца,

таму адзінкі пазбаўлены канатацыі, з'яўляюцца нейтральнымі. У іх знайшла адбітак хрысціянская культурная традыцыя ўспрымання і рэпрэзентацыі прасторавых адносін.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Аксамітаў А. С.* Фразеалагічны слоўнік мовы твораў Я. Коласа. Мінск, 1993.
2. *Аксамітаў А. С.* Беларуска-славянскія і беларуска-неславянскія ізафраземы – падабенства і адрозненне. *Slavia Orientalis*. Т. XLVIII, № 2, ROK 1999.
3. *Аліферчык Т.* Катэгорыя асвоенасці прасторы ў ландшафтнай айканаміі. *Роднае слова*. 2010, № 11.
4. *Арсентьева Е. Ф.* Сопоставительный анализ фразеологических единиц. Казань, 1989.
5. *Баранов А. Н.* Словарь-тезаурус современной русской идиоматики. М., 2007.
6. Беларуская міфалогія: энцыклапедычны слоўнік / склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка; навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько. Мінск, 2001.
7. *Девкин В. Д.* Немецкая разговорная речь: синтаксис и лексика. М., 1979.
8. *Кунин А. В.* Большой англо-русский фразеологический словарь. М, 2005.
9. *Лепешаў І. Я.* Слоўнік фразеалагізмаў: у 2 т. Т.1. Мінск, 2008.
10. *Лепешаў І. Я.* Слоўнік фразеалагізмаў: у 2 т. Т.2. Мінск, 2008.
11. Фольклоризм // Литературная энциклопедия [Электронный ресурс]. URL: 2011. <http://www.surbor.su>. (дата обращения: 10.10.2011).
12. *Ляшчынская В. А.* Сучасная беларуская мова: фразеалогія: вучэб. дапам. Мінск, 2010.
13. *Мифология: энцикл.* / гл. ред. Е. М. Мелетинский. М., 2004.
14. *Новый англо-русский словарь* / сост. В. К. Мюллер, В. Л. Дашевская, В. А. Каплан [и др.]. М., 1995.
15. *Санько З.* Малы расейска-беларускі слоўнік прыказак, прымавак і фразем. Мінск, 1991.
16. *Телия В. Н.* Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. М., 1986.
17. *Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы* / пад рэд. М. Р. Судніка, М. Н. Крыўко. Мінск, 1996.
18. *Токарев С. А.* Мифы народов мира : энцикл.: в 2 т. Т. 2. М., 1980.

19. Толстой Н. И. Славянские древности: в 5 т. Т.3. М., 1995.
20. Янкоўскі Ф. М. Беларуская фразеалогія. Мінск, 1968.
21. Янкоўскі Ф. М. Фразеалагічны слоўнік. Мінск, 1973.
22. Янкоўскі Ф. М. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы. Мінск, 2004.
23. Cowie A. P. Oxford Dictionary of Current Idiomatic English: Phrase, Clause and Sentence Idioms. Oxford, 1997.
24. Daphne, M. G. The Penguin Dictionary of English Idioms. London, 2001.
25. Freeman, W. A. Concise Dictionary of English Idioms. London, 1982.
26. Hill-Long, Th. Longman Dictionary of English Idioms. London, 1987.
27. Kirkpatrick, E. M. Chambers Idioms. Singapore, 1983.
28. Gatsby, A. Longman Dictionary of Contemporary English. London, 1995.
29. Sinclair, J. Cobuild Dictionary of Idioms. London, 1995.